

УДК 378.14

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У ПОЗААУДИТОРНІЙ РОБОТІ

Ірина КАЗАНЖИ (Миколаїв)

У статті подано аналіз нових тенденцій розвитку теорії виховання, розкрито значення формування педагогічної креативності як пріоритетної складової готовності майбутнього вчителя початкової школи до професійної діяльності; запропоновано педагогічні умови розвитку творчого потенціалу студентів у позааудиторній роботі.

Ключові слова: творчий потенціал, педагогічна креативність, позааудиторна робота, групові та індивідуальні форми, позааудиторної роботи, ціннісні орієнтації особистості.

В статті подан аналіз нових тенденцій розвитку теорії виховання, розкрито значення формування педагогічної креативності як пріоритетної складової готовності майбутнього вчителя початкової школи до професійної діяльності; запропоновано педагогічні умови розвитку творчого потенціалу студентів у позааудиторній роботі.

Ключевые слова: творческий потенциал, педагогическая креативность, внеаудиторная работа, групповые и индивидуальные формы, внеаудиторной работы, ценностные ориентации личности.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Актуальною проблемою сучасної вищої школи є переорієнтація основних позицій професійної підготовки на те, щоб студент був у центрі навчально-педагогічного процесу, побудованого за індивідуальними потребами, мотивами, інтересами, прагненнями до вияву свого „Я”. Основне завдання вищого навчального закладу полягає в тому, щоб навчити студента бачити альтернативу вибору, планувати дії у навчанні, враховуючи власну особистість, оволодівати процесом творчого пошуку, формувати творчий потенціал майбутнього освітянина. Могутнім засобом формування творчих здібностей майбутніх учителів початкових класів є позааудиторна робота з педагогіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання проблеми. Проблема особистісної готовності майбутніх педагогів має широке висвітлення в теорії і практиці, є предметом дослідження вчених у різних галузях (О.О. Абдулліна, Л.М. Ахмедзянова, І.Д. Бех, І.М. Богданова, Г.О. Гаєвський, А.Д. Ганюшкін, Л.Г. Гусєва, М.І. Дьяченко, І.А. Зязюн, Г.Г. Кіт, Н.В. Кічук, Н.В. Кузьміна, О. Мудрик, В.І. Шинкарук, Н. Фролова та ін.).

Аналізуючи дисертаційні дослідження і наукові публікації останніх років, можна констатувати появу нових підходів до підготовки студентів до позаурочної діяльності.

Питання творчого підходу до виховної діяльності у школі висвітлюється в багатьох дослідженнях на сучасному етапі. Форми активного вузівського навчання як передумови становлення творчої особистості майбутнього вчителя знайшли своє відображення у дослідженні Н.В.Кічук [2]. Серед шляхів формування творчої особистості студента С.І.Коваленко пропонує такі:

- посилення уваги до формування особистісної готовності студента до педагогічної діяльності, його громадянської позиції, усвідомлення соціальних очікувань від професійно-педагогічної діяльності, педагогічного покликання, педагогічних здібностей.

- збільшення питомої ваги творчих видів діяльності в навчальному процесі проблемних лекцій, семінарів, дискусій, ділових ігор, самостійної науково-дослідної діяльності, проблемні завдання під час контролю.

- розв'язання завдань формування творчої особистості потребує і суттєвих зрушень у дидактичній системі вищого навчального закладу, відходу від традиційної лекційно-семінарської системи навчання до гуманістичної особистісно орієнтованої, модульно-розвивальної, в якій більша частина годин була визначена для самостійної роботи студентів [3].

На думку Г.В.Троцько, у вузівському навчальному процесі нерідко здійснюється розподілення за науками і навчальними предметами засвоєння знань і вмінь без орієнтування їх на предмет майбутньої педагогічної діяльності студента [4]. Компонентами гуманітарної, спеціальної, психолого-педагогічної і методичної підготовки не завжди органічно пов'язані між собою. Вони засвоюються, а потім існують паралельно, не сприяючи, а іноді навіть заважаючи створенню цілісної професійно спрямованої системи набутих знань і практичних умінь. Частина знань, одержаних в інституті, не будучи спрямованими на застосування в майбутній практичній діяльності, не включається до системи засвоюваного змісту освіти випускника і, як наслідок, втрачається.

За висновком Г.В.Троцько, зараз існує чимало концепцій підготовки студентів педагогічних навчальних закладів до виховної роботи у школі. Це концепції: комплексного

підходу, професійно-діяльнісного, інтенсифікації навчально-виховного процесу на основі цільового підходу, цілісності, цілісного “бачення” педагогічного процесу, виховання особистісної культури вчителя, формування педагогічної майстерності через спеціальні вправи в контрольованих умовах, професіоналізації поза аудиторної роботи з педагогіки [4].

На думку вчених, що досліджують питання теорії і методології професійної підготовки, пріоритетною формою розвитку системи освіти повинно стати створення інтегративних курсів, що віддзеркалюють динамізм сучасної наукової парадигми, багатогранність її внутрішніх взаємозв'язків. Сьогодні у структуруванні знань повинен використовуватися принципово інший підхід, а саме – філософська інтеграція різномірних галузей знань і окремих теоретичних систем, точок зору на природу людини, суспільство (Гончаренко С.У., Мальований Ю.І.) [1].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз психолого-педагогічної літератури з питань підготовки майбутніх учителів до виховної роботи дав змогу дійти висновку, що напрацьовані матеріали потребують подальшого осмислення й аналізу. Більшість дослідників, виділяючи одну якусь частину чи певний напрямок, роблять саме цей аспект головним, тоді як насправді вони є сторонами єдиного складного технологічного процесу; інші дослідники, намагаючись створити систему, здійснити комплексний підхід до проблеми, не враховують важливих деталей.

В умовах значно зміненого соціально-політичного та екологічного середовища до майбутнього вчителя висувуються більш широкі вимоги. Це не тільки володіння обсягом загальнонаукових і спеціальних знань, який постійно збільшується, але й моральна чистота, вимоглива доброта, душевна щирість, любов до дітей. Усе це має професійний статус. Успіх реалізації усіх ланок педагогічної підготовки студентів визначається впровадженням у практику навчання нових підходів до його організації і сучасних педагогічних технологій. Розробляючи і впроваджуючи нові технології у навчальний процес педагогічного університету, слід подбати про те, щоб змінити ставлення студентів до педагогічної роботи, стимулювати позитивну мотивацію і прагнення займатися позааудиторною виховною роботою з повною віддачею сил і творчості, забезпечити ситуацію успіху для кожного студента.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є аналіз теоретичних положень щодо формування творчого потенціалу майбутніх учителів початкових класів, розкриття результатів експериментальної роботи щодо

формування професійної готовності майбутніх освітан у позааудиторній роботі з педагогіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Систематичність підготовки фахівця вимагала включення самих студентів у позааудиторну виховну діяльність. В ході експериментальної роботи був передбачений поступовий перехід від теоретичного й методичного озброєння майбутніх фахівців до активного проведення позааудиторних виховних заходів у початкових класах базових шкіл: на першому етапі це були завдання, пов'язані з відвідуванням виховних заходів досвідчених учителів; на наступному етапі – створення сценаріїв; розв'язання психолого-педагогічних завдань з позааудиторної виховної роботи, участь у рольових і ділових іграх навчального характеру; самостійне проведення фрагментів виховних заходів; перші спроби у проведенні самостійних заходів і найвищий щабель – розробка і самостійне проведення комплексних позааудиторних виховних заходів з молодшими школярами.

Впроваджуючи інструментальну модель підготовки майбутніх учителів до позааудиторної виховної роботи з молодшими школярами ми дійшли висновку, що навіть дуже чітко організований навчальний процес не може в повній мірі забезпечити розв'язання усіх завдань на шляху досягнення професійно-виховної компетентності, становлення творчої особистості майбутнього фахівця початкової школи. Дієвою складовою у загальній системі підготовки вчителів до позааудиторної виховної роботи ми вбачали позааудиторну роботу з педагогіки, методики виховної роботи. Позааудиторна робота ґрунтувалася на принципах добровільності, свободи вибору, врахуванні інтересів та здібностей студентів. Це не лише позитивно позначалося на формуванні їхніх умінь та навичок, а й за відповідних умов трансформувалося у професійну спрямованість, потребу в створенні власних підходів до організації позааудиторної виховної роботи в початкових класах.

З метою забезпечення активного залучення студентів до позааудиторної роботи використовувалися різноманітні організаційні форми:

1. колективні – педагогічні читання, зустрічі з педагогами-новаторами, педагогічні конкурси;
2. групові – педагогічний гурток, проблемна група;
3. індивідуальні – авторська програма з виховання, творчий звіт про пед. практику.

У процесі експериментальної роботи використовувалися пріоритетні форми колективної позааудиторної роботи, а саме: педагогічні читання, творчі зустрічі з кращими вчителями початкових класів, засідання клубів

веселих та кмітливих на педагогічну тематику, педагогічний гурток та засідання проблемних груп. У процесі підготовки до наукових повідомлень кожному студенту надавалася можливість вільного вибору проблеми для обговорення, пропонувалося висловити власні критичні судження, аргументувати висновки.

Педагогічні читання – це важлива форма позааудиторної роботи щодо формування у майбутніх педагогів позитивного ставлення до обраної професії, поглибленого інтересу до психолого-педагогічної літератури. Означеною формою роботи можна охопити студентів майже всіх курсів. Педагогічні читання можуть бути груповими, факультетськими, загальноуніверситетськими. Результативність їх визначається правильним доббором літератури для обговорення. Правильно організоване читання будить педагогічну думку, позитивно впливає на сприймання і стимулює розвиток провідних психічних процесів. Слід зазначити, що між ступенем сформованості педагогічного світогляду вчителя і успішністю виконання ним професійних функцій існує пряма залежність.

- Тому навчити студента читати педагогічну літературу, розвивати його допитливість, формувати потребу у духовному збагаченні – важлива складова у професійній підготовці майбутнього вчителя. Традиційними стали на IV курсі педагогічні читання за творчістю В.О.Сухомлинського, великим інтересом і активністю студентів характеризуються педагогічні читання за творчістю Я.Корчака.

Аналіз статей, книг на педагогічні теми сприяє вирішенню цілої низки професійно-педагогічних завдань, формує у майбутніх учителів початкових класів педагогічне бачення – важливу професійну якість педагога. Педагогічні читання мають в цьому напрямку великі виховні можливості. Дуже важливо при обговоренні книг педагогічної тематики вміти зробити правильний акцент на основній ідеї обговореного твору, розкрити нові боки педагогічної дійсності, активізувати у студентів професійні почуття, нові думки, бажання удосконалювати свої знання.

Зустрічі з педагогами-новаторами – одна з найпопулярніших і найцікавіших форм позааудиторної роботи в педагогічному університеті. Зустріч із кращими вчителями початкових класів міста і області проводилися декілька разів у навчальному році. Вчителів запрошували до університету, спостерігали змістовні позааудиторні виховні заходи вчителів у базових школах, створили на кафедрі педагогіки і методики початкового навчання куточок передового досвіду.

Педагогічні конкурси стали однією з форм удосконалення професійної майстерності, закріплення виховних умінь і навичок. Конкурси забезпечували умови, в яких кожний учасник мав можливість перевірити свої знання, вміння, педагогічні здібності. Ефективність цієї форми позааудиторної роботи забезпечувалася наявністю змістовної програми, її професійною спрямованістю. До програми таких конкурсів входили не лише повідомлення певної інформації, а головним чином, формування найбільш важливих професійних умінь, необхідних студентам для організації позааудиторної виховної роботи з дітьми. Наприклад, основними етапами у програмі конкурсу були: привітання команд, змагання на педагогічну кмітливість; конкурс капітанів команд, домашнє завдання, (перші батьківські збори, педагогічні етюди); конкурс “Як би ви вдіяли?”; конкурс “Краса очима педагогів”, “Педагогічні мандри”.

В дослідженні зроблено спробу виявити педагогічні умови, що сприяли формуванню педагогічної креативності як діяльнісного факту професійного розвитку студентів в умовах вищого навчального закладу. Позитивні ціннісні орієнтації студентів можна розвивати, формуючи інтелектуальну, соціальну і професійну креативність, в межах якої домінує педагогічна креативність. Педагогіка творчості – наука про створення інноваційних теорій, систем, технологій навчально-виховного процесу. Важливою рисою педагогіки творчості є людяність і гуманізм, спрямовані на реалізацію і самореалізацію „Я-концепції” педагога і вихованця. Педагогічну креативність ми розглядаємо як системну творчість в гуманній педагогічній діяльності. [9]

Висновки і перспективи подальших розвідок напрямку

Отже, в ході нашого дослідження проаналізовано нові тенденції розвитку позааудиторної роботи у вищому педагогічному навчальному закладі, визначено шляхи формування творчого потенціалу особистості майбутнього вчителя початкової школи, окреслено складові педагогічної креативності, визначено педагогічні умови формування творчого потенціалу студентів спеціальності „початкове навчання” у позааудиторній роботі.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Гончаренко С.У., Мальований Ю.І. Інтегроване навчання: За і проти / С.У. Гончаренко, Ю.І. Мальований // Освіта. – 1994. – 16 лютого. – С. 2 – 3.
2. Кичук Н.В. Формирование творческой личности учителя в процессе вузовской профессиональной подготовки: Дисс... д-ра пед.

наук: 13.00.01. – К., 1993. – 386 с.

3. Коваленко Є.І. Шляхи формування творчої особистості студента/У кн. „Проблеми формування сучасного вчителя у вищій педагогічній школі”. – Ніжин: НДПУ, 1999. – 174 с.

4. Троцько Г.В. Професійно-педагогічна

підготовка студентів до виховної роботи в школі / Г.В. Троцько. – Харків, 1995. – 184 с.

5. Щербакова Е.Е. формирование педагогической креативности как фактора профессионального развития студентов//Мир психологии. – 2006. – № 2. – С. 28-36.

УДК 379.825(7.011)

ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ТЕАТРАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА

Лариса КАЛІНІНА (Миколаїв)

У статті визначено актуальність обраної теми, зроблено короткий огляд психолого-педагогічної літератури та досліджуються проблеми використання театрального мистецтва для естетичного виховання дітей молодшого шкільного віку.

Ключові слова: діти молодшого шкільного віку, театральне мистецтво, естетичне виховання, театральньо-сценічна діяльність.

В статті определена актуальность выбранной темы, сделан короткий обзор психолого-педагогической литературы и исследуются проблемы использования театрального искусства для эстетического воспитания детей младшего школьного возраста.

Ключевые слова: дети младшего школьного возраста, театральное искусство, эстетическое воспитание, театрально-сценическая деятельность.

Актуальність теми дослідження. Процеси відродження України зумовлюють гостру необхідність духовного оновлення суспільства. Актуальною проблемою на сьогоднішній день є пошук перспективних шляхів та виявлення ефективних умов, які сприятимуть формуванню у підростаючих поколінь системи спеціальних знань в різних галузях мистецтва, розвитку творчої активності та мислення, світоглядних орієнтацій, системи духовних цінностей, а також розвитку творчих здібностей.

Відродження та розвиток національної освіти і культури неможливо здійснювати без виховання духовно багатой й інтелектуально розвиненої особистості. Саме тому естетичне виховання є необхідною умовою громадянського становлення підростаючих поколінь. Залучення особистості до творчої праці, різних видів естетичної та творчої діяльності розглядається на сучасному етапі як необхідна умова естетичної вихованості людини.

Сучасна система навчання і виховання в Україні повинна забезпечувати прилучення молоді до світової культури й загальнолюдських цінностей, а найважливішим засобом цього є відродження гуманістичної освітньої системи. Тому особливо актуальним на сучасному етапі є вивчення і впровадження педагогічної спадщини видатного педагога-гуманіста В. Сухомлинського у роботу сучасних освітніх закладів.

Видатний педагог порівнював мистецтво з часом та простором, в якому живе краса людського духу; мистецтво випрямляє душу людини як гімнастика тіло, а пізнаючи цінності мистецтва, людина пізнає людське в людині,

підносить себе до прекрасного, переживає естетичну насолоду [3].

Слід зазначити, що основи естетичної культури людини формуються у дитинстві, тому естетичний розвиток та виховання дітей молодшого шкільного віку має виключне значення. Саме в цей період діти роблять свої перші кроки, входячи до світу прекрасного і від того, якими будуть ці перші кроки, залежать їх естетичні запити, смаки та уподобання коли діти стануть дорослими людьми.

Василь Олександрович був переконаний у тому, що потенціал мистецтва тісно пов'язаний із художньо-естетичним і морально-етичним вихованням школярів, що неможливо здійснювати гармонійний розвиток людини засобами мистецтва, не враховуючи досвід минулих поколінь [4].

Слід зазначити, що досліджено важливі аспекти зазначеної проблеми, проте місце і роль театрального мистецтва та театральньо-сценічної діяльності у системі естетичного виховання молодших школярів досліджено ще не в достатній мірі, що і обумовило звернення до даної проблематики.

Метою даної статті є розкриття особливостей та педагогічних перспектив щодо естетичного розвитку молодших школярів засобами театрального мистецтва, спираючись на педагогічну спадщину В. Сухомлинського.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Використання театрального мистецтва у практиці естетичного виховання з акцентом на творчий розвиток особистості розглядали дослідники В. Абрамян, Р. Баталов, А. Гончаров,